

הבדלה וחייבין לחותכו. **וכל שאינו מעכב בשחיטה** העור, שאף אם אינו קיים בכלל אפשר לשחוט את הסימנים, **אינו מעכב בהבדלה** של עולת העוף.

ומקשינן: **והא מיעוט** האחרון של הסימנים בעולת העוף, **לרבנן**, דסבירא להו לקמן שצריך לחתוך במליקה את כל הסימנים בעולת העוף ולא מספיק שיחתוך רובם בלבד, **דלא מעכבי בשחיטה**, שהשחיטה כשרה בחיתוך רוב הסימנים בלבד והמיעוט אינו מעכב, **ומעכבי בהבדלה**, שצריך לחתוך גם המיעוט כדי לקיים מצות הבדלה?

ומתריצין: **אלא אימא: כל שישנו בשחיטה**, ובכלל זה גם מיעוט הסימנים, שאף על פי שאינם מעכבים את השחיטה הרי לכתחילה מצוה לשחוט את כל הסימנים ולא רק את רובם, **ישנו בהבדלה**. ולכן סברי רבנן, שבעולת העוף צריך לחתוך את כל הסימנים במליקה. **וכל שאינו בשחיטה** [העור], שאף לכתחילה אין מצוה לשחוט אותו, **אינו בהבדלה**.

מכל מקום, קשיא קושית רבא על זעירי ד"כי מתה עומד ומולק!?"

כא-א

ומתריצין: **אמר רבא: אימא: וכן הוא עושה** בכל מליקת עוף קדשים: **חותך שדרה ומפרקת בלא רוב הבשר** שעליה, שעל ידי כן עדיין לא נחשבת כמתה [שהרי זעירי אמר דוקא עם רוב הבשר], ואחר כך מולק את הסימנים, כך שהמליקה לא נעשית בעוף שהוא כבר מת [ולאחר מליקת הסימנים חותך את רוב הבשר כדלקמן].

כי סליק כאשר עלה **רבי זירא** לארץ ישראל, **אשכחיה לרבי אמי דיתיב וקאמר לה להא שמעתתא דזעירי**, שאם נשברה מפרקת ורוב בשר עמה הרי היא נבלה.

אמר ליה רבי זירא רבי אמי: וכי מתה עומד ומולק? כקושית רבא.

אשתומם רבי אמי כשעה חדא, הרהר מה להשיב לו, **אמר ליה רבי אמי לרבי זירא:**

לש"ס שאחרי שמתה אי אפשר לעשות בה את ה"מתיר" שיש במליקה. אבל לענין מה ששייך לקיום מצוות ה"מליקה", והיינו מפרקת ורוב בשר, זה שייך שפיר לקיים גם אחרי שמתה. [וכעין מה שתירץ הש"ס על סימן שני בעולת העוף, שכדי לקיים מצוות הבדלה].

ולפי זה, קושיית רבא וכי מתה וכו' קאי גם על עולת העוף, והגם שצריכה הבדלה, בכל זאת הוקשה לרבא היאך מליקת הסימנים יכולין להיות "מתיר" שלה אחרי שכבר מתה, דוודאי ה"מתיר" המליקה זהו הסימנים. **וברש"ש** כתב שקושיית רבא היא רק על חטאת העוף, אך לדברינו הקושיא היא גם על עולת העוף.

ובאמת יש לתמוה לפי מה שלמדו הראשונים בשיטת רש"י כפשוטו, יוקשה קושיית המהרש"א, ממה שאמרו חותך סימן אחד ורוב בשר עמו.

וכתב בספר הערות למסכת חולין מהגרי"ש אלישיב [כתב יד] שצריך לומר כפי שביארנו כבר לעיל, שבמליקה יש שני דינים, האחד חלק המתיר שבמליקה, וזה מקביל לשחיטה בחולין, וזה מתקיים ע"י סימן אחד או רובו. והדין השני מצד קיום מצוות מליקה [ובעולת העוף יש גם דין שלישי והוא קיום מצוות הבדלה].

ומה שאמרו "וכי מתה עומד ומולק" זה רק לענין הסימנים שהן ה"מתיר", שבזה פשוט

אימא: כך הוא עושה: חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר. כתירוצו של רבא.

תניא נמי הכי שחותך בלא רוב בשר, דתניא: כיצד מולקין חטאת העוף? חותך שדרה ומפרקת בלא רוב בשר עד שמגיע לזושט או לקנה. הגיע לזושט או לקנה, חותך סימן אחד או רובו. שכן דין חטאת העוף שמליקתה בסימן אחד בלבד, לפי שנאמר בה "ולא יבדיל". (148)

ורוב רוחב הבשר שעל המפרקת, חותך עמו, עם הסימן, היינו לאחר מליקת הסימן.

ובעולה חותך שנים שני הסימנים או רוב שנים.

הרי להדיא, שרוב הבשר אינו חותך עם השדרה ומפרקת אלא לאחר מליקת הסימנים.

ודנה הגמרא: ברייתא זו דקתני בעולת העוף "שנים או רוב שנים" מני היא?

אי כרבנן, האמרי: שנים דוקא צריך למלוק בעולת העוף ולא מספיק רוב מהשנים.

אי כרבי אלעזר ברבי שמעון היא, האמר: רוב שנים דוקא הוא מולק בעולת העוף ולא את כל השנים? [פלוגתא דרבנן ורבי אלעזר ברבי שמעון מובאת לקמן בסוגיא].

ומתצינן: **אימא** כך ביאור הברייתא: **שנים**

לרבנן. רוב שנים לרבי אלעזר ברבי שמעון.

ואיבעית אימא: הא זחא, בין מה שנאמר בכרייתא "שנים" בין מה שנאמר "רוב שנים", רבי אלעזר ברבי שמעון היא הסובר שמספיק רוב שנים, ומאי "שניים"? רוב שניים, שדומין לשניים. שלכתחילה צריך למלוק רוב בריווח שעל יד כן נראה כאילו כל השנים חתוכים, ומה שנאמר "או רוב שנים", היינו, שאם חתך רוב מצוצמם, גם כן כשר.

אמר רב יהודה אמר שמואל: אדם שנשברה מפרקת שלו ורוב בשר עמה הרי הוא נחשב כמת, ומטמא באהל.

ואם תאמר, אותו מעשה דעלי שכתוב בו שנשברה מפרקתו ועל ידי כן הוא מת, הרי מפרקת בלא רוב בשר הואי שם, וכיצד הוא מת?

ומשנינן: זקנה שאני. עלי זקן היה, ולכן הוא מת על ידי שבירת המפרקת בלבד, דכתיב [שמואל א ד] "ויחי כהזכירו את ארון האלהים, ויפול מעל הכסא אחורנית בעד יד השער, ותשבר מפרקתו, וימת, כי זקן האישי וכבוד וגו'".

אמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יוחנן: אדם שקרעו אותו כדג, אפילו אם הוא עדיין מפרקס, הרי הוא נחשב כבר כמת, ומטמא באהל. (149)

הוא נושם [או שעדיין פועם לבו], ובכל זאת, כיון שהותו ראשו, או נקרע כדג הרי הוא מטמא באהל, כי אם אין בו נשימה, הרי פשיטא, שהרי בזה תלוי חיות האדם.

ובשו"ת אגרות משה [חלק י"ד ב סימן

148. וכיון שהעוף דינו להישחט בסימן אחד בלבד, הרי כל מה שעושה במליקה מעבר לזה הוא בכלל האיסור של "הבדלה".

149. בפשטות יש לומר שמדובר באופן שעדיין

אמר רבי שמואל בר יצחק: ומנבו, דוקא כשקרעו מצד הגב הוא נעשה כמת.

אמר שמואל: בהמה שעשאה גיסטרא שחתך אותה לרחבה, או בצואר שחתך את כל הצואר או בשדרה שחתכה לרוחב והגיע עד חלל הגוף [כל דבר החתוך לשנים נקרא "גיסטרא"] הרי בהמה זו נבלה.

אמר רבי אלעזר: בהמה אשר ניטל הירך שלה מהמקום שהוא מחובר לגוף, וחלל שלה, כלומר, שלא רק העצם אלא גם כל הבשר והעור שעליו ניטל, ונתהוה שם חלל, הרי זו נבלה.

ומבארין: היכי דמי "חלל שלה"?

אמר רבא: כל שרבוצה הבהמה ונראית הירך שהיא חסרה. שאפילו בעת רביצתה, שבדרך כלל מתכסה הירך, בכל זאת ניכר החיסרון של הירך.

תנן התם במסכת אהלות [א ו]: שמונה שרצים האמורים בתורה, (150) שדינם שהם מטמאים אחר מותם, אם הותזו ראשיהן, הרי אף על פי שעדיין מפרכסין, טמאים הם. כי הפרכוס אינו מעיד שעדיין יש בהם חיות, אלא הרי זה כזנב הלטאה שנחתך מהלטאה, שמפרכסת, שעדיין הזנב מפרכס אפילו אחר חיתוכו.

ודנה הגמרא: מאי הותזו?

ומשינין: ריש לקיש אמר: הותזו ממש שנחתך מהם כל הראש.

רב אסי אמר רבי מני: כהבדלת עולת העוף.

אמר ליה, שאל רבי ירמיה לרבי אסי: מה שאמרת "כהבדלת עולת העוף", האם כוננתך כהבדלת עולת העוף לרבנן, הסוברים שצריך לחתוך את כל שני הסימנים בעולת העוף, כך הוא ביאור "הותזו" דמתניתין, ולא פלגיתו אתה וריש לקיש, שגם לדעתך רק בהותזו ממש, דהיינו כשנחתכו שני הסימנים, נחשב למת.

או דלמא כוננתך, כהבדלת עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון, הסובר שמספיק רוב שנים בעולת העוף. ופלגיתו אתה וריש לקיש. שלדעתך אפילו לא הותזו ממש אלא שנחתכו רק רוב הסימנים כבר נחשב למת?

אמר ליה רבי אסי לרבי ירמיה: כהבדלת עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון.

ואני וריש לקיש נחלקים.

איכא דאמרי: רבי שמעון בן לקיש אמר: הותזו ממש,

רבי אסי אמר רבי מני: כהבדלת עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון דהיינו ברוב שניים. ולפי דיעה זו, לא שאל רבי ירמיה מרבי אסי כלום, שהרי פירש לו בהדיא דעתו.

150. רש"י. ואילו התוס' כתבו, "גבי בהמה חיה ועוף מייתינא במסכת אהלות, ולא גבי שרצים". ועיין בחידושי הרמב"ן והרשב"א מה שכתבו בדעת רש"י, ובחברותא למסכת אהלות

קעד], למד מכאן לענין מי שהותזו ראשו, שאף אם מפרכס הראש והגוף, הוא בדין מת ממש, ואף אם תיתכן אפשרות לחבר הראש לגוף, ויחיה, אין בזה חיוב, שאין חיוב להחיות מתים.

אופן מליקתם שוה, אלא שעולת העוף צריכה מליקה בשני סימנים.

ואם כן, אי אפשר לומר ש"כמשפט" היינו כמשפט חטאת העוף. אלא **מה אני מקיים "כמשפט"?** על כרחך **כמשפט חטאת בהמה: מה חטאת בהמה אינה באה**

אלא מן מעות החולין, שאי אפשר לקנותה כא-ב ממעות מעשר שני, ואין מקריבין אותה אלא **ביום ולא בלילה**, ועבודתה אינה נעשית אלא **בידו הימנית** של הכהן, שכל הדינים הללו נלמדים מהמקרא שהם נוהגין בחטאת בהמה.

אף עולת העוף — אינה באה אלא מן החולין, וביום, ובידו הימנית.

אי, שמא תאמר, אם נלמד מחטאת בהמה, יש לנו ללמוד גם לענין נוסף: **מה לחלן שחיתתה ברוב שנים** של הסימנים, ואין צורך לשחוט את כל הסימנים, **אף כאן בעולת העוף** תהא מליקתה **ברוב שנים** בלבד?

תלמוד לומר בעולת העוף של נדבה "ומלק את ראשו, **והקטיר המזבחה**". הקיש הכתוב מליקה להקטרה, לומר, **מה הקטרה מקטירין את הראש בעצמו ואת הגוף בעצמו**, (152) **אף**

ודנה הגמרא: **מאי רבנן, ומאי רבי אלעזר ברבי שמעון?** היכן מצינו שנחלקו בשיעור מליקת עולת העוף?

ומשנינן: **דתניא**, נאמר בתורה [ויקרא ה] בפרשת קרבן "עולה ויורד", (151) שעני מביא על חטאו שני עופות, אחד לחטאת ואחד לעולה. ואחר שנכתב סדר הקרבת החטאת, כתיב **"ואת השני יעשה עולה כמשפט"**. ומשמע, כמשפט קרבן אחר. והיינו, **כמשפט חטאת בהמה** האמור בפרשה לפני דין קרבן העני, שהעשיר מביא חטאת בהמה. ומכיון שקרבן העני הוא במקום חטאת הבהמה של העשיר, לפיכך דין עולת העוף שבקרבנו כדין חטאת בהמה. ולקמן יתבאר לאיזה דינים שוו.

אתה אומר: כמשפט חטאת בהמה, או אינו אלא כמשפט חטאת העוף, הכתוב לפני עולת העוף כך יעשה את עולת העוף. דהיינו, שיעשה המליקה רק בסימן אחד, כמו בחטאת העוף שכתוב בה "ולא יבדיל"?

כשהוא אומר בעולת העוף של נדבה, והקריבו הכהן אל המזבח ומלק את ראשו, הרי יש לנו ללמוד מכך שלא נאמר "והקריבו" אלא "והקריבו", שהקרבנו שונה מהקרבן קרבן אחר, למדנו שחלק **הכתוב בין חטאת העוף לעולת העוף**, שלא יהא

שם.

בספר זרע אברהם כתב לבאר את האמור בהגדה של פסח, "ונאכל שמה מן הזבחים ומן הפסחים אשר יעלה דמם על קיר מזבחך לרצון", לפי ששנינו בזבחים [כו א], שאם נתן את הדמים הניתנין למטן למעלן, פסול, ובכל זאת הבעלים נתכפרו, שנאמר "ואני נתתיו לכם על המזבח לכפר", כיון שהגיע הדם לקיר מזבח, נתכפרו

151. על שלשה חטאים הללו: על שבועת העדות, על שבועת שקר, ועל טומאת מקדש וקדשיו.

152. עיין רש"י מהיכן למדו זאת.